

Vil beskyttelsestold forbedre vor stilling?

Taler

Carl Jeppesen

Sted

Den socialdemokratiske forening,
Kristiania

1 Ærede forsamling!

Ifølge den overbevisning, at der er intet samfundsspørgsmaal, der søges løst, ingen samfundsreform der foreslaaes gennemført uden at de berøre

5 arbejdsklassen mere end nogen anden klasse i samfundet, har den socialdemokratiske forenings bestyrelse sammenkaldt dette diskussionsmøde for at de kunne drøfte spørgsmaalet om toldbeskyttelse og hvilken betydning toldbeskyttelsen fra deres synspunkt har for alle samfundsmedlemmer i almindelighed og for arbejderne i særdeleshed.

10

Jeg har paataget mit; at indlede denne diskussion, og har til dette øjemed delt emnet i 2 spørgsmaal, nemlig

15

1) "Vil told paa haandværks- og fabriksprodukter forbedre arbeidernes økonomiske stilling?"

2) "Bør arbejderne protestere mod told paa landmandsprodukter?"

20

Det er jo nemlig saa, at der fra en mængde heredsstyrelser er sket henvendelse til regjeringen om at faa beskyttet det norske landbrug ved forhøjede toldsatser paa forskellige landmandsprodukter, og efter min mening er der al sandsynlighed for at gaardbrugerne vil faa sine ønsker i saa henseende opfyldte; vi vil søge at klargjøre os de følger saadanne toldpaalæg ville have baade for bønderne selv og for de øvrige borgere i samfundet.

25

Ligeledes vil vi forsøge at klargjøre os følgerne af toldbeskyttelse af haandværks og fabriksdrift, hvilket der jo stadig bliver gjort fordring paa fra forskellige hold.

Paa forhaand vil jeg erklære, at jeg er fuldstændig frihandelsmand; at min indledning som følge deraf vil blive ensidig, maa jeg bede forsamlingen undskylde, men jeg vil haabe, at den efterfølgende diskussion vil give os anledning til at se sagen fra alle sider, saaledes at vi, naar vi gaar til afstemning,
 35 kan indtage et fuldstændig klart og korrekt standpunkt.

Dog finder jeg det unødvændigt i al korthed at omtale toldbeskatningen forinden jeg gaar over til at besvare de foreliggende spørgsmaal om toldbeskyttelse.

Det er indlysende at ethvert samfund maa have en hvis indtægt, for at kunne dække de Udgifter der er forbundne med dets ordning, disse indtægter har man da søgt at skaffe tilveie ved at beskatte samfundets medlemmer, man har havt to beskatningsmaader at vælge mellem, nemlig direkte og indirekte beskatning. Det
 45 havde været det retfærdigste og gavnligste for samfundet om man udelukkende havde holdt sig til direkte beskatning, men denne ville da i det væsentligste have ramt de store formuer, og da indehaverne af disse ogsaa indtil dato har været indehavere af lovgivningsmagten, saa er det let forklarligt, at man, (det vil sige rigmændene) langt foretrak den indirekte beskatningsmaade, der læssede
 50 byrderne fra dem over paa de ubemidlede i samfundet og gjorde det paa en saadan maade, at de ikke mærkede det.

Man har da her hos os ordnet det saa, at al skat til staten er indirekte, medens kommuneskatterne tilsyneladende ere direkte. Jeg tror ikke der er noget andet
 55 land, hvor ikke ialfald en del af statsskatten er direkte.

Jeg hørte en der havde reist meget i udlandet fortælle, at han havde truffet paa folk, der havde sagt, at Norge var et lykkeligt land; der betalte man ingen skat til staten. Det var nu noksaa rart, men vi behøver virkelig ikke at reise til udlandet
 60 for at høre en saadan udtalelse, enhver kan overbevise sig derom ved at gaa omkring til arbeiderne og spørge dem, om de betaler skat, i de fleste tilfælde vil der blive svaret, nei! ti de indirekte skatter tænker arbeiderne ikke paa, de forstaar dem ikke. Det er netop her det mest oprørende ved de indirekte skatter ligger, de er en skrigende uretfærdighed mod den overveiende del af
 65 befolkningen, og en uretfærdighed, som ikke befolkningen kan værges sig mod, fordi de ikke forstaar den. Hvis arbeiderne forstod, at de betalte cirka 50 kr. om aaret i skat til staten, tror De, man vilde have vovet at byde dem en saadan

bestemmelse som den, at kun de, der betalte et par kroner om aaret i

70 kommuneskat, skulle have stemmeret, jeg tror ikke, man havde vovet det, hvis Arbejderne havde vidst, at de indirekte maatte udrede næsten alle baade stats- og kommuneskatterne.

Ved denne stemmeretsbestemmelse er det rigtig klart traadt frem, hvor plump,
75 men dog hvor heldigt man har ført den store masse af befolkningen bag lyset, derfor har vi indseet, at vor første Opgave var, at lære arbejderne at tænke over sin stilling i samfundet og derved bringe dem til at forstaa, hvor uretfærdigt enkelte har undertrykt dem, og hvorledes disse enkelte systematisk har benyttet arbejderne undertrykte stilling til egen fordel, først naar arbejderne har faaet
80 fuld forstaaelse heraf, kan vi for alvor begynde vor kamp for fjerdestandens økonomiske uafhængighed.

Af de indirekte skatter er tollskatten den væsentligste, og da den overveiende del af tolden falder paa nødvendighedsartikler, saasom kaffe, sukker og lysoljer,
85 halvdelen af tolden, nemlig 9 mill, kroner indbringer disse 3 artikler, idet der kommer ind 3 mill. af kaffe, 5 mill. af sukker og i mill. af lysoljer, sikkert tør det paastaaes, at den langt overveiende del af disse artikler forbruges af landets fattige befolkning, saa er det herved givet, at den fattige arbejder forholdsvis betaler langt mere i skat til staten end den rige fabrikant eller gaardeier, ti fordi
90 disse sidste har 20 ganger saa stor indtægt som hine, forbruger de derfor ikke 20 ganger saa meget kaffe og sukker som arbejderne.

Uretfærdigheden bestaar altsaa deri, at man nu kun betaler skat af hvad man forbruger, medens de kapitaler, rigmændene dynger op, ere aldeles fritagne for
95 statsskat, ja en stor del af disse kapitaler er opsparet skat. Alle den nyere tids statsøkonomer har anerkjendt den grundsætning; at skatterne bør fordeles paa borgerne efter deres evne til at udrede dem; gaar vi ud fra denne grundsætning og anerkjender vi dens retfærdighed, saa anerkjender vi ogsaa paa samme tid den indirekte beskatnings uretfærdighed. I korthed er forholdet mellem rig og fattig,
100 hvad beskatningen angaar, dette: at den ubemidlede del af befolkningen maa af sine usle indtægter udrede det meste af den sum, der er nødvendig til statsstyrelsen, medens de ikke har nogensomhelst andel i denne styrelsen; paa den anden side er kapitalisterne og grundbesidderne saagodtsom skattefri, medens de sidder inde med magten til at styre staten efter forgodtbefinnende og
105 forbruge statens midler saaledes, som det bedst svarer til deres Interesser.

Det er saa, naar det gjælder om at yde, maa arbeiderne yde mest, gjælder det derimod at nyde godt af den ordnede stat, da ved vi saa godt allesammen, hvor
110 stedmoderlig vi bliver behandlet, jeg vil blot bede Dem erindre en statistik, vi
forrige aar havde i Socialdemokraten over statens ydelser til skolevæsenet, det
fremgik af denne, at en latinskoleelev kostede staten 15 a 20 gange saa meget
som en almueskolegut, mon de bedre stillede tenker paa det, naar de med foragt
115 kalder arbeiderne raa og udannede? de gjør det vist ikke, men lad os stadig
opfriske det i deres erindring ved at minde dem derom.

Var det lovgivernes uvidenhed om det uretfærdige i den indirekte
beskatningsmaade, vi havde at takke for dens indførelse, saa var den tilgivelig,
men det er det ikke, det beviser vor tilsyneladende direkte kommunebeskatning;
120 nei det er den hensynsløseste egoisme, der har læsset ogsaa denne byrde over paa
de fattiges før saa betyngede skuldre, og derfor maa deherrer lovgivere og enhver
anden, der holder paa dette umoralske system, ikke tage det fortrydeligt op, om
han faar føle lidt af det usigelige had, vi nærer til dette foragtelige
udsugningsværk.

125 Der er en ting til, jeg vil paapege ved det indirekte beskatningssystem, det er, at
det er kostbarere end al anden beskatningsmaade, den norske stat betaler
saaledes for indkasseringen af de 18 mill. kr., der aarlig kommer ind ved tolden,
1,800,000 kroner eller med andre ord 10 p.ct. af hele toldindtægten gaar med til
130 indkasseringen; hvad det vilde koste at kræve ind disse 18. mill. udlignet i direkte
skat, ville bare være en ubetydelighed mod ovennævnte sum, der er kastet bort
til uproduktivt arbejde, ligeledes er det tab betydeligt, der opstaar ved tidsspilde
og bryderi ved fortoldingen.

135 Hvad jeg her har sagt om den indirekte beskatningsmaade, tror jeg maa være nok
til, at enhver arbeider anerkjender den del af socialdemokratiets program, der
kræver: ophævelsen af alle indirekte skatter, og i dets sted indførelsen af
progressiv indtægtsskat; progressiv, det vil sige, at skatten stiger i samme forhold
som indtægten.

140 Ja, det er nu godt og vel, siger arbeiderne i almindelighed, ihvorvel vi indser, at
told som beskatningsmiddel er i høi grad forkasteligt, særlig naar det rammer
vore nødvendigeste forbrugsartikler, saa kan vi dog ikke indse andet end, at told
som beskyttelsesmiddel for vort haandværk og vor industri har sine gode sider,
145 idet det er til hele landets som til arbeidernes gavn ved at befri os fra den

udenlandske konkurrence og derved skabe god fortjeneste, overflod af arbeide og nye industrigrene herhjemme. Dette er de gode egenskaber, man i almindelighed tillægger beskyttelsestold, og de høres noksaa rimelige ud for dem, der kun overfladisk eller kun ensidigt har betragtet forholdene, men de holder ikke stik ved en nærmere undersøgelse af beskyttelsestoldens virkninger paa samfundet i det store og hele taget.

Min vægtigste anke mod tollbeskyttelsessystemet er dets egoistiske tendens. Dette system kan kun forsvares fra et egoistisk standpunkt, og et krav paa dets gennemførelse er uretfærdig, fordi alle ikke kan blive beskyttede, saaledes vort Lands store Fiskeribefolkning og andre, der tilvirker produkter, paa hvilke den udenlandske konkurrence ikke kan have nogen indflydelse, for disse ville, hvis toldbeskyttelsesmændenes paastand holder stik, de toldbeskyttede produkter blive fordyrede, uden at der var mindste sandsynlighed for, at prisen paa deres produkter ville forhøies i tilsvarende grad.

Hvad det angaar de grene af industrien, der blev beskyttet, saa vilde en saadan beskyttelse strax forhøie produktets pris; men denne prisforhøielse vilde ikke komme arbeiderne til gode, den vilde ikke forbedre deres økonomiske stilling, det paastaar jeg er fakta, som erfaringen fra mit eget fag har lært mig, og jeg tror, det samme vilde vise sig at være tilfælde inden alle andre fag.

Jeg sagde, at beskyttelsestolden vilde strax forhøie varens pris; dette vilde dog i almindelighed for alt ordinært arbeide ikke være af lang varighed, ogsaa her taler jeg af erfaring.

For mit fags vedkommende stiller sagen sig nemlig saa, at vi er befriet for udenlands konkurrence paa alt ordinært arbeide, endskjøndt vi altsaa har været beskyttet, har dette dog ikke i fjerneste maade forbedret forholdet, tvertimod er vore produkters værdi, saavelsom arbeidslønnen dalet i samme forhold, som andre fags produkter, der ikke har været beskyttet; dette har bevist os, at vi har den økonomiske fiende inden vore egne døre og det er ingen anden end det fri konkurrencesystem.

Hvad det ekstraordinære arbeide angaar, da er det rigtignok saa, at det indføres fra udlandet, endskjøndt vi kan gjøre det ligesaagodt og ligesaa smukt herhjemme, men at beskytte dette arbeide ville være ligefrem vanvid; ti forat vi skulle kunne konkurrere med dette arbeide, maatte der sættes en urimelig høi

told derpaa; grunden er nemlig den, at der af dette ekstraordinære arbejde forbruges saa lidet herhjemme saaat fabrikationen af det vilde falde mange gange dyrere end udlandets, der har et stort marked, og som følge deraf kan fabrikere en masse og selvfølgelig billigere. Det vilde være at skape unaturlige

190 industrigrene, det vilde være et skridt henimod landets fuldstændige økonomiske ruin. Jeg mener, at enhver industrigren, der ikke kan konkurrere med udlandet, uden at den er beskyttet ved toldpaalæg, er unaturlig, og vil være til det heles skade. Lad det være saa, at vore naturlige erhvervskilder er faa og tunge, saameget desto større grund er der for os til at vie dem hele vor kraft og

195 omtanke, for at gjøre dem saa nyttebringende som muligt, og ikke ødsle bort vore kræfter, tid og penge paa at opretholde industrigrene, der mangler betingelsen for at være naturlige for vort land. Jeg skal tage et eksempel med et af de haandværk, der er bukket under i konkurrenten med fabrikvirksomheden, nemlig kammagerprofessionen. Der er intet kamfabrik her i landet, og der vilde

200 heller ikke blive anlagt noget, før man forhøiede tolden til 3-4 gange produktets nuværende værdi. Grunden er den, at indretningen af en saadan fabrik er meget kostbar, og den kræver en uhyre omsætning for at bestaa, men forbruget af dette fabrikata her i landet, svarer paa langt nær ikke til det kvantum, en saadan fabrik maatte fabrikere, for at bestaa med de nuværende priser, selvfølgelig maatte

205 tolden forhøies til det 3-4-dobbelte af kammenes nuværende pris eller muligt mere, for at fabriken kunne existere; eller ville man gaa tilbage til den gamle metode at brute haandkraft, da maatte mindst den samme toldforhøielse finde sted, men enhver vil vel indrømme, at slikt er unaturligt, det vilde ikke alene være en enorm ødslen med tid og arbejdskraft, men det ville medføre, at vi her i

210 landet maatte betale 5 gange saa meget for en kam som f. ex. tyskerne, og tænker man sig det samme forhold, som jeg her har skildret for et fags vedkommende, overført paa en del andre fag, saa vil enhver let kunne skjønne, at det vilde være til stor skade for landets naturlige industrigrene, hvis priser vilde blive holdt nede af den indenlandske konkurrence. Og naar man

215 undersøger sagen nøiere, vil man se, at det er den færreste del af landets industrigrene, man vilde være istand til at beskytte ved told, det ville hovedsagelig være, hvad der hører hen under fabrikdrift. Fabrikdriften er hos os endnu i sin barndom, selvfølgelig ufuldkommen, hertil kommer det ringe marked, det gjør naturligvis, at vor fabrikdrift ikke kan konkurrere med

220 udlandet, uden at der lægges told paa det udenlandske fabrikata, dette har selvfølgelig en fordyrelse af produktet tilfølge, og denne fordyrelse maa forbrugerne betale, men størstedelen af forbrugerne er folk, der lever af landets naturlige industrigrene, fiskeri, landbrug, skibsfart og trælastindustrien, og

225 haandværkere som skræddere, malere, murere, tømrere, bygningssnedkere,
bogbindere og bogtrykkere og mange andre, disse hundrede tusinder maatte
som sagt betale mere for fabrikkernes produkter, end de var værd paa
verdensmarkedet, - blot for at opretholde disse industrigrene, - det er unaturligt,
og det vilde selvfølgelig umuliggjøre deres konkurrence med sine produkter paa
230 verdensmarkedet. Men der vil dog blive skabt nye industrigrene, og disse kræver
arbejdere, selvfølgelig vil der blive mer arbejde, siger beskyttelsesmændene. Nye
industrigenre i egentlig forstand vil vel ikke beskyttelsestolden skabe, ti det
kunne vel ikke falde lovgivningsmagten ind at beskytte industrigrene, der slet
ikke eksisterer her i landet, og hva det meget arbejde angaar, da ville det heller
235 ikke vært saa rart med det heller, ti det vil ved nærmere undersøgelse vise sig, hva
jeg forresten sa'e for etøieblik siden, at der er fabrikdriften, altsaa maskinarbejde,
der trænger til beskyttelse, og ikke haandarbeidet, og maskinerne kræver kun
tilsyn, og det antal arbejdere, der behøvedes til dette tilsyn, ville ikke være saa
overordentlig stort, at det havde nogen forbedrende indflytelse paa
240 arbeidsefterspørgselen i det hele taget, men det er sikkert, at det vilde koste den
hele befolkning langt mer end arbeidets andel at oprettholde denne virksomhed.

Jeg tror endog, at beskyttelsestold paa enkelte felter ville gjøre mange arbejdere
245 brødløse, idet nemlig der nu er mangen fabrikant, der nærer ønsket nu om at faa
beskyttelsestold paa sit fabrikata blot for at kunne faa erstattet den nu brugelige
haandkraft med maskiner, hvilket ikke lønner sig for ham, saalænge han ikke er
beskyttet mod udlandets konkurrence.

250 Jeg vil med det samme bevise, hvorledes en kunstig eller unaturlig fordyrelse af
produkter i høi grad indskrænker forbruget, og selvfølgelig istedetfor at skabe
arbejde tvertimod skaber arbejdsløshed. Norge og Danmark har saa omtrent
den samme folkemængde, og jeg vil derfor sammenligne disse to landes
cigarfabrikation med hinanden, eller rettere det antal arbejdere, der er
255 beskæftigede ved nævnte fabrikation, medens her i landet kun cirka 100
mennesker anvendes ved cigarfabrikationen, gaar antallet af arbejdere i
Danmark i samme fag op til over 3000. Grunden til denne uhyre forskjel er at
finde; medens tolden i Danmark paa raatobak er 10 øre pr. klg. er den her i
Norge 125 øre, dette fordyrer selvfølgelig produktet i den grad, at kun de
260 færreste af landets befolkning har raad til den luxus at røge cigar; her har vi altsaa
et slaaende bevis paa, at toldpaalæg kan ødelægge en betydelig industrigren, der
kunde skaffe tusinder av mennesker brødet. Et andet Exempel paa, at

toldpaalæg ødelægger landets naturlige erhvervskilder, er, at ved den høje told
265 paa sukker, umuliggjøres det for landet at udnytte den uhyre rigdom, landet eier
af bær; fordi at sukker ved toldbeskatning er bleven fordyret, faar bærene lov til
at raadne paa buskene, og herved ødelægges en af vore naturlige rigdomskilder,
der vilde kunnet skaffe tusinder erhverv. Men som sagt toldbeskatning er
skadelig og uretfærdig, og toldbeskyttelse opretholder unaturlige industrigrene,
270 hvilket kun gavner faa, medens det skader landets naturlige erhvervskilder og
vanskeliggjør deres konkurrence. Det ser forresten ud, som om
lovgivningsmagten her i landet stadig havde fulgt det princip at hæmme det
naturlige, saaledes har man beskattet fiskeri og trælastindustri ved at paalægge
disse udførselstold; det kan dog aldrig paastaaes at være til disse bedrifters gavn,
275 der er vel ingen, der kan paastaa, at fordi vi bebyrder fisk med udførselstold, der
derfor bliver givet mere for den norske fisk f. ex. i England end for et andet
fiskeeksporterende lands produkt. Nei, det er ikke udlandets fiskeædende
befolkning, som betaler denne skat til den norske stat, men det er den fattige
norske fisker, der med fare og besvær har bragt produktet frem for dagen, ham
280 er det, at beskyttelsesmændene vil paalægge nye byrder, idet de vil beskytte sig
selv paa hans bekostning, paa hans og saa alle de andre, der søger at gjøre landets
naturlige erhvervsgrene frugtbringende.

Jeg nævnte skibsfarten, det er jo et af vort lands hovednæringsveie, hvorledes
285 vilde det gaa den, hvis beskyttelsesmændene i alle lande fik gjen nemført sit
system; det er overflødig at besvare, der er vist ingen, der tror, at
beskyttelsestold vilde have et nyt opsving i skibsfarten tilfølgende, enhver forstaar
vist, at den for en stor del ville blive overflødig, med andre ord, systemet vilde
for vort vedkommende ødelægge en af vore hovednæringsveie.

290 Min mening om beskyttelsestold paa haandværks- og industriprodukter er altsaa
i korthed den, at den ikke vil kunne ophjælpe de faa fag, der ville kunne komme
i betragtning ved beskyttelsen, uden at skade landets naturligste og vigtigste
livskilder. Der er et gammelt ordsprog, der siger: man kan ogsaa betale guld for
295 dyrt, det vil kunne passe ind her; ti beskyttelsestold er et botemiddel, der skaffer
nogle faa erhverv, medens det hjælper til at berøve alle andre betingelserne for at
kunne eksistere, derfor er det uretfærdigt. Naar derfor arbeiderne tror, at
beskyttelsestold vil skaffe arbeide og derigjennern afhjælpe den nuværende nød,
da er det en illusjon, en skjøn drøm, som de saa snart som muligt bør se at blive
300 vækket af, for at ikke skuffelsen skal blive altfor stor. Nei, der maa ganske andre
midler til for gennemgaaende at forbedre den økonomiske stilling.

305 Dette krav om beskyttelsestold, som er dukket op i saagodtsom alle i verdenshandelen interesserede lande, det er et tegn paa, at man mere og mere ubevidst bliver socialister; ti er socialister andet end mennesker, der har den overbevisning, at al verdens nød og elendighed er en følge af den planløse udvikling af det nu bestaaende frikonkurrencsystem, og hvad er beskyttelsestold andet end en dæmning, man søger at sætte for følgerne af dette system. Efter dette resonnement vil de maaske sige ja, men da maa jo 310 socialisterne, naar de er mod dette system, være for beskyttelse, men da er det, vi paastaar det, hvad jeg i det foregaaende har søgt at bevise, at vi har fienden inden vore egne døre, og at vi ved at beskytte os mod udlandet paa enkelte felter skader vore naturlige hovednæringsveie.

315 Det er ikke vor mening at, det nu bestaaende system er og altid har været en uting, tvertimod paastaar vi, at det er en følge af den fremadskridende udvikling. Dette omslag fra det begrænsede laugssystem til det nuværende fri konkurrencsystem maatte komme som en følge, som en naturlig følge af det uhyre opsving paa opfindelsernes omraade. Det er ikke mange dage, siden jeg 320 talte med en gammel, fornuftig mand, men som alle gamle mænd dvælede han med forkjærlighed ved fortiden, medens fremtiden var ham en uløselig gaade. Med al nutidens daarlighed for øje dvælede han ved laugsperioden, da der aldrig var nogen arbejdsløse, da mester og svende sad ved samme bord og spiste af samme fad, han mente, at hvis lighedsprincippet skulle realiseres, vor økonomiske stilling sikres, da maatte vi vende tilbage til laugsvesenet, forgjæves sagte jeg at 325 bevise ham, at udviklingen ikke kunde gaa tilbage, men maatte ustandselig fremad, at vi da først maatte ødelægge alle de vidunderlige opfindelser, menneskeaaanden havde skabt i de sidste halvhundrede aar, forgjæves søgte jeg at 330 overbevise ham om, at disse opfindelser kunne være til velsignelse for hele menneskeheden, naar blot ikke enkelte havde tilvendt sig den overveiende del af udbyttet og været ligegyldig for, om den store masse af befolkningen fik noget eller ei.

335 Hvorfor jeg har hæftet Dem med at fortælle dette, er fordi jeg betragter beskyttelsesmaændenes fordring om told som principielt overensstemmende med den omtalte fordring om at vende tilbage til laugsvæsenet, altsaa som værende mod den naturlige udvikling; ti medens den naturlige udvikling paa alle omraader bær hen imod internationalisme, vil beskyttelsesmændene ved sit 340 system i størst mulig grad gjøre nationerne uafhængige af hverandre, men det er

efter min mening allerede nu en umulighed.

345 Man paastaar, at et land ikke kan prisgive sig selv for udlandets konkurrence, naar udlandet beskytter sig selv mod indførselen af vedkommende lands produkter. De vil allerede af, hvad jeg har sagt, have forstaaet, at jeg ikke kan dele denne mening; ganske vist ville landets unaturlige industrigrene blive ødelagte, men herved vilde landet ikke lide noget tab. Ti disse unaturlige industrigrene hviler nu, hvad jeg allerede har bevist, som et tryk paa landets 350 naturlige erhverv. Det at andre lande paalægger norske produkter told, finder jeg ikke vanskeliggjør vor konkurrence; ti udlandet maa jo have disse produkter.

Hvad toll paa landmandsprodukter i dette tilfælde angaar, vilde den efter min mening kun have det resultat at skaffe Sverig et godt marked for sine produkter 355 her, saalænge mellemrigsloven staar ved kraft, og denne har man blandt andre grunde ogsaa den grund til at holde paa, at toldopsynet langs grænsen ville koste en ustyrlig masse penge. Sverig udfører en mængde landmandsprodukter til udlandet; hvis vi nu fik told paa disse produkter, vilde Sverig sende sine produkter, der jo var toldfri, hid istedenfor at sende dem til udlandet, ligesom 360 vore grossister ville købe de svenske produkter, fordi de slap at betale told af disse.

Det økonomiske tryk, som hviler paa alle forhold, har naturligvis ikke ladet jordbrugeren uberørt; priserne paa hans produkter er dalede i samme forhold 365 som priserne paa andre produkter. Naar ikke man sporer nogen indskrænkning i jordbruget saaledes som i industrien, naar ikke der blandt landarbejderne er saa stor arbejdsløshed som blandt de arbejdere, der er ansat i industriens tjeneste, saa er grunden den, at jordbrugeren ikke ligesom fabrikanten har kunnet forcere produktionen, forat den forøgede produktion kunde bøde paa de nedadgaaende 370 priser; ti dette af fabrikanterne benyttede kunstige middel til at skaffe sig samme indtægt som tidligere ved at fabrikere mere, viste sig snart at være et for alle lige farligt skraaplan, man var kommen ind paa, jo mere man fabrikerede desto lavere sank priserne, med stadig stærkere fart gled man ned ad skraaplanet, indtil man standsedes af de overfyldte lagere.

375

Jordbrugeren kunne ikke som fabrikanten benytte dette kunstige middel som et forsøg paa at holde sin indtægt oppe, fordi hans produktion er begrændset; men netop derfor er bonden nu forholdsvis bedre stillet, og hans økonomiske stilling sikrere end alle dem inden industrien, der har benyttet dette kunstige middel, og

alle dem, der har maattet lide derfor. Resultatet af denne forcerede fabrikation maatte naturligvis føre til de nuværende tilstande, da der er overflod paa nødvendighedsartikler af alle slags, medens en stor del af befolkningen mangler det nødvendige, hvor produsenten er fortvivlet over ikke at kunne faa afsat
385 sine produkter selv til de laveste priser, og forbrugerne paa den anden side er fortvivlet over ikke at kunne købe hans produkter af mangel paa evne.

Landbrugerne er i almindelighed bedre stillet end alle andre; vel er det saa, at der blandt landbrugerne findes en og anden, hvis stilling kan være fortvivlet nok.
390 Hvis man undersøger disses forhold, vil man snart opdage, at de, hvis stilling er mest fortvivlet, er saadanne, der har købt sin eiendom i den dyre tid. Det er jo saa, at en eiendoms værdi staar i et direkte forhold til den pct.-afkastning, eiendommen giver; skal man købe en eiendom, da spørger man, hvormeget indbringer eiendommen? Efter det svar, man faar, beregner man da
395 eiendommens værdi.

Lad os til eksempel sige, at en mand i syttiaarene købte en jordeiendom, hvis brug indbragte ham 2200 kr., da formoder jeg, at eiendommens værdi i forhold hertil vilde være 22000 kr., lad os antage, at han betaler 2000 kr. kontant.
400 Renter, afdrag og skatter af de øvrige 20000 kr. vilde omtrentlig udgjøre 1500 kr. om aaret, han beholdt da tilbage som ren fortjeneste af sine 2000 kr. 700 kr. om aaret. Jeg formoder, at dette eksempel ikke er alt for urimeligt.

Imidlertid, hvorledes vilde udbyttet af denne eiendom stille sig to aar efter,
405 altsaa med vore nuværende priser paa landmandsprodukter, lad os antage, at de gennemgaaende er sunket ned til det halve, lad os antage, at han ved anstrengelse og forbedring af bruget har, med de daværende priser, bragt indtægten op til 2400 kroner, det halve heraf er 1200 kr., renter og afdrag er sunken ned til 1400 kr. Vi ser nu, at denne mand maa have en underbalance af
410 200 kr. om aaret, han maa altsaa stifte gjæld eller gaa fra gaarden, det sidste bliver før eller senere tilfældet; en anden køber den, til den efter den nuværende indtægt svarende værdi, og ham gaar det bra.

Det er sørgelige, men ikke for landmanden særlige forhold, tvertimod tør jeg
415 paastaa, at lignende har, langt hyppigere været tilfælde paa industriens omraade og navnlig for bygningsspekulanter og eiendomsbesiddere i de store byer.

Men det er vel heldigvis kun en brøkdel af landbrugerne, der har købt sine

420 eiendomme i den dyre tid, og for de andres vedkommende er stillingen paa langt nær ikke saa fortrykt som for haandværk og industri, og da navnlig for den store, af disse afhængige arbeiderbefolkning i byerne.

Naar nu bønderne trindt om i landene sender begjæring om beskyttelsestold paa
425 deres produkter ind til regjeringen, da er det uretfærdigt mod den store ubemidlede befolkning og paa det kraftigste maa arbeiderne efter min mening protestere mod en saadan kunstig fordyrelse af deres daglige brød, og jeg ved, arbeiderne vil dele denne min mening, men naar I erkjender, at dette ville være et uretfærdigt overgreb mod eder, da maa i ogsaa paa samme tid erkjende, at det
430 ligesaa fuldt, naar i krevde beskyttelsestold paa eders produkter, var et uretfærdigt overgreb mod landarbejderne, fiskerne og andre, der skulle købe eders ved tolden fordyrede produkter.

At told paa landmandsprodukter vilde fordyre levemaaden for arbeidsklassen
435 under dens nuværende elendige stilling, det vil de være en umoralsk nederdrægtighed, saameget mere som det skulde gøres for at gavne en klasse, der er mange gange bedre stillet end arbeiderne. At det er saa, er der vel ingen i denne forsamling, som betvivler, arbeideren er det, der maa lide haardest for vor vanvittige planløse produktionsmaade. Da de saakaldte gode tider var, da
440 landmandsprodukterne var dobbelt saa dyre som nu, da melken kostede 10 øre potten, da havde han raad til at mætte sig og sine og drikke melk til, nu da de bare koster det halve, da melken kun koster 3 øre potten, nu kan arbeideren trods et anstrengende arbejde kun spise sig halvt mæt og drikke vand til, og for disse vil man endnu yderligere vanskeliggjøre livets ophold, for at, ja hvorfor?
445 for at gaardbrugerens eiendom skal kunne forrente sig bedre. Forstaa dog arbejdere, hvor nødvendigt det er, at i faar stemmeret, forstaa dog, at i maa have stemmeret for at værge eder og eders imod at sulte ihjel.

At arbeidslønnen skulde stige, naar levnetsmidlerne blev dyrere, er jo noget
450 vanvittigt snak, og dog er der dem, der paastaar det, det blev virkelig nylig fremholdt i den svenske rigsdag, under debatten om korntolden, der maa, forekommer det mig, enten en høi grad af frækhed eller dumhed til for at paastaa sligt, det er da klart, at man ved at fordyre levemaaden vanskeliggjør fabrikdriftens og haandværkets konkurrence med det udenlandske produkt, og
455 følgelig skaber baade dyrtid og arbejdsløshed.

Naar de, der kræver beskyttelse paa landmandsprodukter, paastaar, at det er for

at ophjælpe landbruget, saa er det kun et skalkeskjul for den egennyttige tanke
460 der ligger bag, nemlig pekuniær fordel, ti man behøver ikke være overordentlig
begavet for at indse, at bonden maa anstrenge sig mere og bruge mere omtanke
paa sin gaardsdrift for at faa det mest mulige ud af den nu, end han behøvede,
hvis han fik beskyttelsestold, da ville han kunne lægge sig paa ladsiden og gie
landbruget en god dag.

465 Men - paastaar man - der ligger meget dyrkbart land hen, som ikke bonden
bruger, fordi det ikke lønner sig, at oparbejde med vore nuværende priser paa
landmandsprodukter, fik man derimod beskyttelsestold, saa ville man, ansporet
af de deraf følgende høje priser, udnytte dette land. Jeg tvivler meget stærkt paa,
470 at saa ville blive tilfældet, ti jordbruget hos os blev i syttiaarene, da de høje priser
var, ikke udnyttet bedre end det bliver udnyttet iaar med de lave priser.

Bonden maa have beskyttelsestold paa sine produkter, siger man, ti han har
meget vanskelig ved at afsætte dem nu selv til de laveste priser. Istedetfor at
475 bevise nødvendigheden af told paa landmandsprodukter, forekommer det mig,
at denne paastand absolut forbyder al kunstig fordyrelse af produkterne; ti naar
bonden har vanskeligt for at sælge sine produkter nu til de laveste priser, saa er
grunden den, at forbrugerne har vanskeligt ved at afkjøbe ham dem, og højere
priser ville naturligvis endnu yderligere vanskleliggjøre køb og salg.

480 En almindelig klage fra bønderne nu for tiden er vanskeligheden ved at sælge
poteter, selv til de laveste priser; dette skal have sin grund i, at poteterne har
maattet vige for maisen som raaproduct til brændevin, derfor stiller man særlig
krav om told paa mais. Man ville naturligvis ved at paalægge maisen told, atter
485 kunne bringe det derhen, at fabrikanten havde fordel af igjen at benytte poteter
istedenfor mais til brændevinsbrænding. Dette vilde gavne bønderne, ganske
vist, men det vil skade hele den øvrige befolkning, idet den vilde komme til at
betale krigsomkostningerne i form af højere pris paa poteterne. Det er et
kunstigt middel, der fordyrer produktet, men som alle kunstige midler til de
490 enkeltes fordel og de manges skade.

En lignende kamp som den mellem mais og poteter, hvorofte er den ikke bleven
kjæmpet paa fabrikindustriens omraade, tænk Dem, vi anvender her i landet
maskiner til en eller anden almen forbrugsgjenstand, fabrikationen af disse
495 maskiner skaffer en del mennesker erhverv og fortjeneste herhjemme, nu
kommer til næste aar en udenlandsk fabrikant og tilbyder os en ny forbedret

maskine, paa hvilken han har taget patent. Denne maskine er istand til at levere den almene forbrugsgjenstand (lad os antage klæde) 25% billigere. Da er det
500 klart, at klædefabrikanterne straks ville anskaffe sig denne nye forbedrede maskine for at kunde konkurrere; men da kommer fabrikanterne af de gamle maskiner og siger til stortinget; vi bliver ødelagte, hvis ikke det bliver forbudt ved lov at indføre disse nye maskiner. Hvad vilde nu følgen deraf være, hvis man forbød indførselen af de nye maskiner, først maatte man naturligvis forhøje
505 tolden paa det udenlandske klæde med 25% af dets værdi for at klædefabrikanterne ikke skulle blive ødelagte og forøvrigt maatte hele befolkningen betale 25% mere for sit klæde end udlandets befolkning, selvfølgelig vanskeliggjorde det deres evne til at konkurrere med udlandet med egne produkter, hvilke de da ogsaa vilde komme til at forlange beskyttede. Vi
510 ser, at alt dette, der var gjort for at gavne et enkelt fag, vanskeliggjorde det hele folks stilling overfor udlandet; at dette vilde være ufornuftigt, vil enhver vist indrømme, men resultatet blir det samme, naar bonden for at faa høiere priser for sine poteter vil, at det skal forbydes at indføre mais.

515 Maisen bliver brugt her i landet i stor mængde til at forfalske brødet med; dette har ikke ringe indflydelse paa rugpriserne, denne forfalskning af rugbrødet, hvorved navnlig de fattige bliver snydt, burde lovgivningsmagten forebygge ved ligesom i udlandet at fordre, at bagerne var forpligtet til at paahefte ethvert brød en erklæring om, hvilke kornsorter der var anvendt til brødet.

520 Hvad de norske poteter angaar, tror jeg ikke det var vanskeligt at finde et marked for dem i udlandet. Eksempelvis skal jeg nævne Danmark, med de danske poteter, navnlig de sjællandske faldt al konkurrence bort, da Danmark for det første ikke avler poteter nok til eget forbrug, og for det andet taaler de,
525 hvad kvalitetens godhed angaar, ingen sammenligning med de norske, de norske poteter kom til at optage konkurrenten med de tyske, af hvilke der indføres en mængde til Kjøbenhavn.

Jeg vil lade det være nok hermed, hvad angaar bøndernes krav paa told paa
530 landmandsprodukter, det har bevist os, at ogsaa de føler trykket af det planløse produktionssystem, og at de ligesaavel som alle andre klasser vil stille større og større krav til statens indgriben og ordning af deres forhold, indtil de tilslut fuldt ud maa erkjende socialismens grundprincip om statens ledelse af al produktion som den eneste maade, hvorpaa de kan sikres økonomisk velvære og
535 uafhængighed. Jeg vil anbefale arbeiderne at protestere mod al toldbeskyttelse.

Forinden jeg slutter, vil jeg i korthed omtale den direkte beskatning. Vor fordring lyder saa: ophævelsen af alle indirekte skatter og indførelsen af direkte
540 formues og indtægtsskat med stigende skala. Det vilde sandsynligvis kræve længere tid at gaa over fra det ene system til det andet, men dette er jo ingen grund til ikke at begynde overgangen.

Den fattige befolkning vilde naturligvis komme til at betale langt mindre skat,
545 naar vi havde det direkte beskatningssystem med plikterne til at udrede skatterne efter evne, de vilde herved for en tid have direkte fordel af systemets forandring. Men den største og vigtigste fordel vilde være bevidstheden om at yde sin skjærv til statens ordning, man vilde ikke da kunne nægte arbeiderne andel i lovgivningsmagten, andel i anvendelsen af de fælles midler; at dette vilde
550 være en for arbeiderne uvurderlig fordel, er indlysende, idet der var givet dem anledning til at gennemføre saadanne reformer, der kunne gavne deres stand og forbedre og sikre deres økonomiske stilling, men uden en fast organisation ville arbeiderne ikke nyde godt af denne fordel, og uden en fast organisation vilde fordelene af det direkte skattesystem snart ophæves, idet vor nuværende ordning
555 af lønningssystemet og produktionen under privatkapitalens herredømme gjør, at kapitalen stadig viser tendens til at skubbe alle udgifter, alle byrder fra sig over paa de ubemidlede i samfundet, heraf følger, at arbejdslønnen ikke bliver større end, at arbeiderne netop kan leve deraf, naar derfor nu en arbejderfamilie tilnød kan leve af 12 kr. ugen, saa vilde de, hvis alle indirekte skatter blev ophævet,
560 kunne skaffe sig det samme kvantum fødemidler og forbrugsgjenstande for 10 kr. om ugen. Min mening er, at hvilket skattesystem vi end har, saa vil kapitalen paa den ene eller anden maade, vælte denne byrde fra sig over paa det producerende folk. Der er jo, som sagt, hva kommuneskatterne angaar her i landet indført direkte beskatning, men undersøger vi, hvem det egentlig er, der
565 betaler denne skat, opdager vi snart, at det er det arbejdende, rigdomfrembringende folk, der betaler, medens kapitalisterne kun er mellemmand mellem folket og kommunen. Paa en leiegaard hviler der en hel del forskellige kommuneskatter, og eieren er grættten, hvergang han skal ud med disse skatter. Vanen har gjort, at han virkelig indbilder sig, at det er ham, der
570 betaler dem, medens han naturligvis kun er mellemmand mellem leieboerne og kommunen, man ser det rette forhold bedst ved at læse i aviserne om gaardssalg. Jeg har et avertissement, jeg idag klippede tid af en avis, det lyder saaledes: "Tilsalg. Ved Ankerbroen er en gaard med mindre leiligheder tilsalg. Den giver 9,5 pct., efterat renter og skatter er betalt, saa giver den et overskud af 1100 kr.

O. Olsen, Raadhusgd. 5. Besees fra 12-2."

580 Kan man tænke sig noget klarere bevis paa, hvem det er, der betaler renter, skatter og overskud. Dette avertissement kan paa samme tid ret slaaende bevise vort nuværende udsagnings og udbytningssystem, hvor en mand uden saameget som at lægge 2 pinder i kors kan tjene i 1100 kroner om aaret, medens paa den anden side folk, der stræver og arbejder fra morgen til kvæld, dag ud og dag ind ikke tjener mere end det halve, og det synes endda mange er formeget, - det er oprørende.

585

Men hvad der er tilfælde med gaardeierne, er tilfælde med alle, baade kjøbmænd, fabrikanter, grosserere, alle belaster de sine produkter med skatten, og jo flere mellemmand, desto værre for forbrugerne.

590 Det direkte beskatningssystem vilde altsaa kun for en tid være til direkte fordel for arbejderklassen, hvis ikke arbejderne stod organiseret saaledes, at de kunde faa gennemført andre reformer, der kunde afværge, at kapitalen berøvede dem den øjeblikkelige fordel, de havde opnaaet; den reform, der kan gjøre det, er Normalarbeidsdagen.

595

Hvorledes staar dette almene skrig om beskyttelse for os socialdemokrater? for os staar det som den naturlige følge af udviklingen af det planløse fri konkurrence system, det system, hvis lov er: andres skade, egen fordel, det har bragt det derhen, at alle, i følelsen af sin økonomiske stillings usikkerhed fordrer statens beskyttelse, bønderne, haandværkerne, fabrikanterne, grosisterne, kunstnere, videnskabsmænd, forfattere, ja selv præsterne kræver statens hjælp imod, ja imod hvad? imod det frie konkurrencesystem; men hvad er tanken, som ligger til grund for dette krav, andet end socialisme, der er kun den forskjel paa vort og deres krav, at deres kun er dikteret af egennytte, uden hensyntagen til det store almene vel, derfor er ogsaa deres botemidler uholdbare for dem selv og ligefrem skadelige for den store, besiddelsesløse befolkning, medens det, hvad vi kræver af staten, er, at den skal forandre systemet derhen, at den ved en fornuftig plan af vort produktionssystem sikrer almenhedens økonomiske velvære og derigjennem gjør det enkelte individ økonomisk uafhængigt.

610

Og begyndelsen hertil er ophævelsen af alle indirekte skatter og i deres sted indført profressiv direkte formues og indtæktsskat.

615 **Kilde**
Vil beskyttelsestold forbedre vor stilling? - et foredrag holdt i Den socialdemokratiske forening. Kristiania 1887.

Emner
Arbejderbevegelsen, Bønder, Foredrag, Handel, Kapitalisme, Organisering, Sosialdemokrati, Toll, Økonomi

620 **URI**
<https://www.virksommeord.no/tale/vil-beskyttelsestold-forbedre-vor-stilling>

625

630

635

640

645

650